

KS. JÓZEF WAŁASZEK

Bruśnik

MATKA BOŻA Z DZIECIĄTKIEM

Miejscowość Bruśnik, położona 47 km w kierunku południowym od Tarnowa, stanowi najdalej na południe wysuniętą osadę tego województwa. Zlokalizowana na Pogórzu Ciężkowickim (ok. 400 m npm) po lewej stronie rzeki Białej¹.

Początki Bruśnika nie są znane². Wieś istniała już prawdopodobnie w pierwszej połowie XIII wieku. Od dawna stanowiła własność królewską. W 1370 r. właścicielem tej ziemi był Piotr Rożen z Rożnowa, herbu Gryf³. Z biegiem lat odziedziczyły ją rodziny: Skarbków, Wodzickich⁴, a w końcu Fihauserów⁵.

Głównym źródłem utrzymania było rolnictwo, któremu poświęcali się prawie wszyscy mieszkańcy wioski. Klęski żywiołowe, głównie nieurodzaje, przemarsze wojsk, „rabacje” i zaraza odbierała im chleb i dziesiątkowała całą

okolicę. W samym roku 1847, w wyniku głodu i zarazy, zmarło 471 osób, tj. więcej niż trzecia część wszystkich jej mieszkańców⁶. Od 1847 roku, z niewielkimi przerwami, dzięki staraniom księdza Wojciecha Kowalskiego i kolatora Konstantego Fihausera funkcjonowała tutaj szkoła⁷.

Parafia Bruśnik powstała przed 1346 rokiem, gdyż od tego czasu pojawia się w wykazach świętopietrza⁸. W dziesięć lat później została wymieniona w spisie parafii przynależnych do dekanatu nowosądeckiego⁹. Prawdopodob-

¹ F. Pulit i inni, *Cięzkowice i okolice*, Kraków (brak daty wydania), s. 19.

² Wszelkie akta parafialne spłonęły w czasie pożaru kościoła w 1781 r., natomiast bogate zbiory rodziny Fihauserów przepadły podczas „rzezi galicyjskiej”, zob. K. Szwarga ks., *Sanktuarium Maryjne w Bruśniku*, Cur. 128(1978), s. 160.

³ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego*, pod red. F. Sulimierskiego, t. I, Warszawa 1880, s. 380; LB, t. II, s. 303.

⁴ K. Szwarga ks., art. cyt., s. 160.

⁵ *Słownik Geograficzny...*, dz. cyt., s. 380.

⁶ Archiwum Parafialne w Bruśniku, Liber memorabilium in Parochia Brusnicensi ab 1846 a., k. 4.

⁷ Tamże.

⁸ K. Szwarga ks., art. cyt., s. 160.

⁹ B. Kumor ks., *Archidiakoniat Sądecki, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, t. VIII, Lublin 1964, s. 287.

nie w 1555 r. została zbudowana nowa świątynia, murowana, w której z biegiem lat umieszczono groby rodziny Rożenów — fundatorów tego kościoła¹⁰.

W XVI w. przez 50 lat pełnił on funkcję zboru protestanckiego. W 1871 r. został zrabowany i spalony przez nieznaną sprawców, a następnie odrestaurowany staraniem Elżbiety Fihauserowej. Był jednak za mały dla parafian, dlatego zbudowano nowy, murowany kościół, który 23 sierpnia 1904 r. konsekrował bp Leon Wałęga¹¹. Obecna polichromia pochodzi z 1955 r. W prezbiterium przedstawia ona scenę Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny.

Jedyną pamiątką po dawnym kościele jest słynący łaskami obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, namalowany na deskach z drzewa lipowego, o wymiarach 83×61 cm. Składa się z trzech desek: dwóch szerszych i jednej węższej. Z biegiem czasu zostały dorobione listewki dookoła obrazu. Autor tego dzieła nie jest znany. Dokładna ekspertyza obecnego wyglądu obrazu, jak i drobnych fragmentów dawnego malowidła, każe przypuszczać, że powstał on pod koniec XVI w.¹² Niektórzy, jak np. Józef Dudkiewicz, czas jego powstania przenoszą na przełom XV i XVI wieku.

Najdawniejsza wiadomość o tym obrazie zawarta jest w dokumencie erekcyjnym fundacji mszalnej Adama i Zofii Skarbków w 1694 roku, w którym powiedziane jest wyraźnie, że „Msza św. fundacyjna ma być odprawiona przed obrazem uprzywilejowanym Matki Bożej”¹³.

Obraz został namalowany na tle seledynowo-niebieskim. Postać Najświętszej Maryi Panny zdobią szaty srebrno-złoczone, grawerowane ornamentem, a głowę zdobi korona w złotym kolorze. W XVIII wieku przemalowano tło, ręce i twarz. W tym również czasie nałożone zostały na obraz sukienki z drzewa lipowego, z rytymi ornamentami i złoceniem. W miejsce dotychczasowych, wymalowanych na obrazie koron, umieszczono korony metalowe. Pod koniec poprzedniego stulecia ponownie przemalowano twarz i ręce Matki Bożej. W 1944 r. Józef Dudkiewicz zmienił kolor tła obrazu na granatowy, zaimpregnował deski oraz zabezpieczył obraz przed toczącymi go robakami¹⁴. W 1978 r. ponownie rozpoczęto prace nad obrazem. Za staraniem ks. proboszcza Władysława Kurdziela, konserwator Karol Pustelnik zabezpieczył i przywrócił obraz do pierwotnego stanu. Usunął drewnianą sukienkę i metalowe korony, uzupełnił braki na twarzy i rękach Matki Bożej, tłu obrazu nadał kolor seledynowy. Dzięki tym zabiegom, karnacja twarzy i rąk oraz tło zbliżone są obecnie do oryginału. W ten sposób odnowiony obraz został umieszczony w zabezpieczeniu pancernym i ogniotrwałym, które wykonał w 1980 r. metaloplastyk Zygmunt Bieniak z Rytra.

Obraz przedstawia Matkę Bożą z Dzieciątkiem Jezus na rękach. Jej głowa dość wyraźnie pochylona jest w stronę Dzieciątka. Twarz Jezusa nieco uniesiona. Pan Jezus w lewej ręce trzyma książkę, prawą rękę podnosi w górę. W twarzy Madonny i Dzieciątka uzewnętrzniają się łagodność, powaga, smutek i zaduma.

Z racji znajdującego się tutaj obrazu kościół posiada od 1954 r. przywilej sanktuarium maryjnego¹⁵. Kult Matki Bożej w Bruśniku rozwijał się w ciągu wieków. Świadczą o tym m. in. wota zawieszane przed obrazem. Spis z 1774

¹⁰ *Słownik Geograficzny...*, dz. cyt., s. 380.

¹¹ APB, LM, dz. cyt., k. 1; J. Grabowski ks., *Historia łaskami słynącego obrazu Matki Bożej w Bruśniku*, Kraków 1948, s. 2—8.

¹² S. Tomkiewicz, *Powiat grybowski*, Teka konserwatorska, t. I, 1900, s. 107—109; APB, Teczka konserwacji obrazu.

¹³ J. Grabowski ks., dz. cyt., s. 2—8; APB, Teczka konserwacji obrazu.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Wł. Smoleń ks., *Inwentarz kultu maryjnego w diecezji tarnowskiej*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne, t. I, z. 1, Lublin 1959, s. 109.

roku wylicza liczne, kosztowne wota i dary składane tu przez czcicieli Matki Bożej. W 1797 r. zostały one przez rząd austriacki skonfiskowane i wywiezione¹⁶.

O bogatym kulcie świadczą także liczne pisemne podziękowania za opiekę w czasie ostatnich wojen, cudowne uzdrowienia, zwłaszcza z chorób kobiecych oraz liczne uzdrowienia bydła itp.¹⁷ Wyrazem czci Matki Bożej są też liczne pieśni śpiewane po domach i w kościele, ułożone przez Boguchwałę Ludomira Mariampolskiego i innych poetów ludowych¹⁸.

Żywotność tego kultu ujawnia się szczególnie podczas trzydniowego odpustu z okazji uroczystości Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (15 sierpnia) i poświęcenia wieńców żniwnych.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ APB, Kronika Łask i Pieśni.

¹⁸ Tamże; Wł. S m o l e ń ks., art. cyt., s. 110.